

IFLA Cataloguing Section
FRBR Review Group

Funktionella krav på bibliografiska poster

Kapitel 3: Entiteter

Förslag till textändring utarbetat av IFLA Working Group
on the Expression Entity (IFLA:s arbetsgrupp kring
entiteten *uttryck*)

9 november 2007

Översatt av Miriam Säfström
på uppdrag av Svensk Biblioteksförnings
kommitté för katalogisering

3.2.2 Uttryck

Den andra entitet som definieras i modellen är *uttryck (expression)*: det intellektuella eller konstnärliga förverkligandet av ett *verk* i form av alfanumerisk, musikalisk eller koreografisk notation, som ljud, bild, föremål, rörelse etc. eller som valfri kombination av dessa former.

Ett *uttryck* är den specifika intellektuella eller konstnärliga form ett *verk* får varje gång det förverkligas. *Uttrycket* omfattar till exempel de specifika ord, meningar, stycken etc. som är resultatet av förverkligandet av ett *verk* i form av text, eller de specifika ljud, fraseringar etc. som är resultatet av förverkligandet av ett *verk* i musikalisk form. Definitionen av *uttryck* utesluter dock alla fysiska formaspekter (exempelvis typsnitt och sidlayout) som inte är av väsentlig betydelse för det intellektuella eller konstnärliga förverkligandet av *verket* som sådant. Då ett *uttryck* åtföljs av förstärkande tillägg som illustrationer, anmärkningar, kommentarer etc. som inte utgör en del av det intellektuella eller konstnärliga förverkligandet av *verket*, betraktas sådana tillägg som separata *uttryck* för sina egna *verk*. Tilläggen kan anses vara såpass viktiga att de föranleder en egen bibliografisk beskrivning, eller också inte.

Då formen utgör en väsentlig del av vad som kännetecknar *uttrycket* resulterar varje förändring av formen (till exempel från alfanumerisk notation till tal) i ett nytt *uttryck*. På ett liknande sätt resulterar förändringar i vilken intellektuell form eller uttrycksmedel som använts för att förverkliga *verket* (till exempel översättning från ett språk till ett annat) i nya *uttryck*. Om en text revideras eller bearbetas anses slutresultatet utgöra ett nytt *uttryck*. Mindre ändringar, som rättning av stavfel eller interpunktion etc., kan betraktas som varianter av samma *uttryck*.

Exempel

- v_1 *Ellwangers Tennis-- bis zum Turnierspieler*
 - u_1 originaltexten på tyska
 - u_2 den engelska översättningen av Wendy Gill
 - ...
- v_1 Franz Schubert, *Forellkvintetten*
 - u_1 kompositörens notation
 - u_2 det musikaliska verket framfört av Rosina Lhevinne, piano, Stuart Sankey, kontrabas och medlemmar av Juilliard String Quartet
 - u_3 det musikaliska verket framfört av Jörg Demus, piano, och medlemmar av Collegium aureum
 - u_4 det musikaliska verket framfört av Emanuel Ax, piano, medlemmar av Guarneri Quartet och Julius Levine, kontrabas

Genom att definiera entiteten *uttryck* i modellen får vi ett sätt att avspegla de skillnader i intellektuellt eller konstnärligt innehåll som kan finnas mellan två olika förverkliganden av samma *verk*. Med hjälp av entiteten *uttryck* kan vi ange de intellektuella eller konstnärliga attribut ett särskilt *uttryck* för ett *verk* har, och uppfatta förändringar i dessa attribut som tecken på att det intellektuella eller konstnärliga innehållet har förändrats.

Att definiera entiteten *uttryck* gör det även möjligt att fastställa relationen mellan olika *uttryck* för samma *verk*. Vi kan exempelvis använda entiteten *uttryck* för att identifiera den specifika

text på vilken en översättning är baserad, eller det specifika partitur som använts för uppförandet av en musikalisk komposition.

Vi kan även använda entiteten *uttryck* för att visa att det intellektuella eller konstnärliga innehåll som gestaltas i en *manifestation* är det samma, eller huvudsakligen det samma, som gestaltas i en annan *manifestation*. Om två *manifestationer* gestaltar samma, eller nästan samma, intellektuella eller konstnärliga innehåll, trots att deras fysiska form skiljer sig åt och *manifestationernas* respektive attribut gör det svårt att se att innehållet är likartat kan de länkas samman genom entiteten *uttryck*.

I vilken grad man gör bibliografisk skillnad mellan olika *uttryck* för ett *verk* kommer i praktiken att bero på vilket slags *verk* det rör sig om, vilka behov användarna kan antas ha och vad katalogisatören rimligtvis förväntas kunna avgöra från den *manifestation* som beskrivs. Skillnader i *uttryckens* form (det vill säga skillnader mellan ett *uttryck* för ett *verk* i musikalisk notation och samma *verk* förverkligat i inspelat ljud) kommer normalt att framgå av den bibliografiska posten, oberoende av vilket slags *verk* det rör sig om. Olika *uttryck* som har samma form (till exempel olika reviderade versioner av en text) kommer för det mesta att indirekt identifieras som olika *uttryck* eftersom skillnaden framgår av de attribut som används för att identifiera den *manifestation* i vilken *uttrycket* är gestaltat (till exempel upplagebeteckning). Skillnader som framgår först vid djupare analys och jämförelse mellan olika *uttryck* (till exempel skillnaden mellan olika tidiga textutgåvor av Shakespeares *Hamlet*) kommer normalt att framgå av den bibliografiska informationen endast om *verkets* natur eller betydelse befogar en sådan analys, och endast om distinktionen anses vara viktig för användaren.

Normalt sett kommer skillnader mellan i huvudsak samma *uttryck* (till exempel små skillnader mellan olika stater¹ av samma utgåva vid handtryckning) att ignoreras eller, i specialkataloger, återges i en anmärkning i den bibliografiska posten för *manifestationen*. I vissa tillämpningar av modellen (till exempel då det gäller tidiga textversioner av sällsynta handskrifter) kommer varje variant emellertid att kunna betraktas som ett nytt *uttryck*.

¹ Stater är de olika versioner som är resultatet av ändringar under tryckningens gång samt ändringar (även kompletteringar) efter publiceringen, vilka i första hand tillkommit för att rätta misstag. Ö.a.